

Interjú Senyei Györggyel, az Országos Bírósági Hivatal elnökével

2021. december 2-án számolt be az Országgyűlés plenáris ülésén a bíróságok általános helyzetéről és igazgatási tevékenységéről a 2020. évre vonatkozóan. A pandémiával terhelt évben milyen eredményeket sikerült elérniük?

2020. évben a központi igazgatásnak is a járványhelyzet által indukált körülményekhez kellett igazodnia. A prioritások átrendeződtek, melyek elsősorban a bíróságok igazgatása, a tárgyi feltételek biztosítása, a képzés és az informatikai fejlesztések terén voltak érezhetőek. A járványhelyzet ellenére sikerült az eredményeket megtartani, egyes ügyforgalmi mutatók javultak. A legdinamikusabb fejlődés egyértelműen a digitalizáció terén figyelhető meg, így az eredmények is erre a területre összpontosultak: a korábbi évhez képest az elektronikus ügyintézési szolgáltatások használata nőtt, például a Bírósági Elektronikus Tájékoztató és Figyelmeztető Rendszer használata a kétszeresére, míg a távmeghallgatási rendszer alkalmazása a veszélyhelyzet előtti időszakhoz képest háromszorosára emelkedett (2019-ben 6426, 2020-ban 20 569).

Korábban úgy fogalmazott, hogy az ítélkezési tevékenység során a minőség – mennyiség – időszerség hármásának egyensúlyára kell törekedni. Az ítélkezés szakmai színvonalának növelése és az ügyek időszzerű, megalapozott befejezése érdekében 2020 szeptemberében az elhúzódó ügyekre koncentrálni egy új módszert is kidolgoztak. Mit mutatnak az eredmények, sikerült javulást elérni?

A javulás folyamatos, rövid és hosszú távon is. 2012 és 2021 között elsőfokon a két éven túli peres ügyek száma 57%-kal csökkent, míg az elhúzódó ügyeket érintő intézkedés bevezetése óta a peres ügyszakot tekintve 2021. december végére a csökkenés mértéke 32,4%. Ez azért is nagyon fontos, mert a perek elhúzódása miatti vagyoni elégtétel bevezetésével a perek észszerű időn belüli befejezése már nemcsak az Alaptörvényben deklarált alapjog és jogos társadalmi elvárás, hanem a bíróságokkal szemben érvényesíthető vagyoni kompenzáció alapjaként is megjelenik. A magyar bíróságok ítélkezése európai uniós összehasonlításban az uniós átlagnál gyorsabb, ezen túl az ítélkezés időszersége körében évek óta arról számolhatunk be, hogy a perek közel 90%-a az adott ítélkezési szintre érkezéstől számított egy éven belül befejeződik.

A korlátozott precedensrendszer bevezetése új kihívások elé állította a magyar bírói kart. Milyen visszajelzések érkeznek ennek az új szemléletet kívánó intézménynek a mindennapi gyakorlatban történő alkalmazásáról?

A jogegységi panasz eljárás normatív formában új jelenség, de egyfajta „precedensrendszer” már a kilencvenes évek végétől létezett, hiszen az alsóbb fokú bíróságok korábban is

irányadónak tekintették a Kúria és az ítélőtáblák által közreadott határozatokat. A jogegységi panasz eljárásra tekintettel még hangsúlyosabb, hogy mely határozatok kerülnek a Bíró-sági Határozatok Gyűjteményében közzétételre, ezért is van kiemelt szerepe a bírósági határozatok anonimizálásának. Az új jogintézményről az elkövetkező néhány év tapasztalatait értékelve adható majd vélemény.

A 2022-es évre vonatkozóan milyen célkitűzésekkel készül az OBH?

Általános célkitűzés az időszerű, hatékony igazságszolgáltatás. E köré rendeződnek a rövid távú, évenként meghatározott feladatok is. A 2022. évben folytatódik az informatikai rendszer megújítása, új feladatként jelentkezik a bírósági statisztikai szabályozás koncepciójának felülvizsgálata azzal, hogy a tárgyaláson kívüli befejezéseknek kellő hangsúlyt kell kapniuk azok statisztikai szempontú, megfelelő értékelésével. A tervezett célkitűzések között szerepel továbbá a jelenlegi súlyszámrendszerrel kapcsolatos tapasztalatok áttekintése és az elhúzódó ügyeket érintő jelentéstételi szabályok átalakítása.

A bíróságokra vonatkozó jogszabályokat az Igazságügyi Minisztérium készíti elő és az OBH véleményezi. Milyen tapasztalataik vannak a kodifikációval kapcsolatban?

Az OBH a jogszabálytervezetek véleményezése során beszerzi és szintetizálja a bíróságok álláspontját és tapasztalatait. Minél mélyebben épül be a bíróságok véleménye a normába, az annál ideálisabb a bíróságok számára. Amint az az Országgyűlés számára készülő beszámolókból is látható, a jogszabályvéleményezés során a kapcsolat az Igazságügyi Minisztériummal állandó. Esetenként problémát jelent a jogszabálytervezetek véleményezésére nyitva álló határidő rövidege, ugyanis a vélemény előkészítése során olykor tudományos igényű elemzéseket, adott esetben statisztikai adatgyűjtést vagy akár nemzetközi összehasonlító tanulmányokat kell készíteni.

Az Igazságügyi Minisztériumban több berendelt bíró is segíti a kodifikációs munkát. Mi a véleménye erről az intézményről?

Régi jogintézményről beszélünk: már a múlt század hetvenes éveiben is lehetővé tették a jogszabályok bíró beosztását az igazságügyi minisztériumba. A beosztás lehetősége az igazgatási modell többszöri változása után is megmaradt, ám annak tartalma megváltozott: a bírósági igazgatás helyett a jogszabályok előkészítésében vesznek részt a bíró kollégák, ami lehetővé teszi az ítélkezési tapasztalatok közvetlen becsatornázását a jogalkotási folyamatokba.

Korábban azt nyilatkozta, hogy „a magyar bíróságok – idézőjelek nélkül – függetlenek.” Mit jelent ez pontosan?

Akkor egy konkrét közéleti megnyilvánulásra reflektáltam, de természetesen általánosan is érdemes beszélni erről a kérdéstről. A bírósággal kapcsolatba kerülő peres felek egy része óhatatlanul pervesztes, másik részük pedig pernyertes lesz. Lesz olyan vádlott, akit elítél a bíróság, és lesz, akit felment.

A vesztes fél pedig gyakran magyarázza helyzetét azzal, hogy a számára hátrányos döntés oka a bíró elfogultsága vagy a bíróságnak más szervtől, személytől való függősége.

A bíróság, illetve a bíró nemcsak akkor független, ha kedvező vagy szimpatikus döntést hoz, hanem mindig: Magyarországon a bírói függetlenség jogszabályi és intézményi garanciái adottak. Elszigetelt jelenségként előfordulhatnak az eljárási vagy az anyagi jogszabályokkal ellentétes döntések, ezekkel szemben a peres felek széles körű jogorvoslati lehetőségekkel élhetnek. Az ítéletek nyilvános kritikájának helye van, de mindenkor csak a véleménynyilvánítási szabadság alkotmányos keretei között.

Ön szerint milyen a XXI. századi bíróideál a nyugati jogi kultúrákban? Melyek azok az értékek és kvalitások, amelyekkel egy bírónak Ön szerint rendelkeznie kell annak érdekében, hogy igazán kiváló lehessen hivatása gyakorlásában?

Magyarországon a jogrendszer a kontinentális, azon belül is leginkább a német típusú jogrendszer jellemző jegyeit viseli magán. Ez azt is jelenti, hogy nálunk a „karrierbíráskodás” jellemző, vagyis bírótársaim nagy részének gyakran az első és egyben az utolsó munkahelye a bíróság. Mint minden rendszernek, ennek is vannak előnyei és hátrányai, nem véletlenül része évtizedek óta a bíróságokról szóló közbeszédnek, hogy nyitottabbá kellene tenni a bírói pályát. A jelenlegi bírói pályázati rendszerben nem feltétel, hogy valaki a kinevezése előtt a bíróságon dolgozzon, de a gyakorlatban azért továbbra is ez a jellemző. Az más kérdés, hogy a bírósági titkároknak most már a többsége nem csak bírósági szervezeti tapasztalattal rendelkezik.

A mi jogrendszerünkben a bíró – legyen szó akár polgári-gazdasági, akár büntető-, akár közigazgatási ügyről – aktív részese az eljárásnak, éppen ezért a legfontosabb az eljárási szabályok magas szintű ismerete, valamint a döntési és a lényeglátási képesség. Ha a bíró elvész a részletekben, akkor könnyen elbizonytalanodik, és ez a bizonyítási eljárás elhúzódását eredményezheti. Megalapozott döntést kell hozni, ehhez pedig a döntési készség mellett a lényeglátás is elengedhetetlen.

A bírák továbbképzésében most milyen területeken, készségeken van a hangsúly?

A pandémiás helyzet alapvetően írta át a képzési terveket, ám ez elsősorban a képzések lebonyolításának módszerére, nem pedig azok tartalmára vonatkozott. A korábbi évekhez képest igyekszem az igények felmérését követően nagyobb hangsúlyt fektetni – a kezdő bírák alapvető képzései mellett – a tapasztaltabb bírák szakmai továbbképzéseire. Mivel a jogrendszer folyamatosan változik, egy bíró képzése sosem befejezett, még egy évtizedek óta felsőbb bíróságon ítélkező bíró számára is biztosítani kell, hogy részt vehessen a szakterületét érintő továbbképzéseken.

Mennyire népszerű a bírói hivatás a pályakezdő jogászok között? Az őszi félévben meghirdetett fogalmazói állás-helyekre hány pályázat érkezett?

2021 őszi 22 álláshelyre 67 pályázat érkezett, ami háromszoros túljelentkezést jelent. Egyébként az elmúlt évek

tapasztalatai is azt mutatják, hogy minden évben jelentős a túljelentkezés a fogalmazói álláshelyekre – elsősorban azon városok bíróságain, ahol jogi kar is működik.

Ugyanakkor az elmúlt évek során egyre gyakoribb, hogy bírósági titkárként kezdik meg a kollégák bírósági pályafutásukat, aminek oka az is, hogy az általuk önállóan ellátható hatáskörök bővülése folytán jóval több bírósági titkár dolgozik ma a bírósági szervezetben, mint akár csak egy évtizeddel ezelőtt.

Mennyire vonzó életpályát kínál jelenleg a bírósági karrier a tapasztalt jogászok számára? Milyen lehetőségeik vannak jelenleg a bírósági titkároknak?

Továbbra is elmondható, hogy a bíróságon dolgozó jogászok többségének célja, hogy bírói kinevezést nyerjen, ugyanakkor számos területen eljárhatnak önálló hatáskörben is a bírósági titkár kollégák, elsősorban tárgyaláson kívül. Kifejezetten széles körű önállóság illeti meg a bírósági titkárokat

szabálysértési ügyekben, végrehajtási ügyekben, amikor pedig nem önálló hatáskörben járnak el, akkor a bírák tárgyalás-előkészítő tevékenységében működnek közre. Emellett a bíróságon folyamatos – részben kötelező – képzésben is részesülnek, továbbá számos hazai és külföldi pályázati lehetőség áll nyitva számukra.

Ha jól tudom, ügyvédjelöltként kezdte pályáját, és menet közben fogalmazódott meg a vágy a bírói karrier után. Miért tetszett meg ez a pálya akkor Önnek?

Ügyvédjelöltként kezdtem a pályámat a kilencvenes évek első felében, számos kiváló bíró előtt jártam el. Egyszerűen megfogott a tárgyalóterem, a tárgyalásvezetés világa és oda szerettem volna csatlakozni. Ez szerencsére sikerült, ennek eredményeként tavaly töltöttem a 25. évemet a bírói pályán.

Az interjút készítette: Dobrotka-Mayer Annamária
2022. január 10.